

Galis, Tomáš

Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku 2007-2013 a obnova pastorácie mládeže v duchu novej evanjelizácie

Warszawskie Studia Pastoralne 17, 7-30

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Bp TOMÁŠ GALIS

PASTORAČNÝ PLÁN KATOLÍCKEJ CIRKVI NA SLOVENSKU 2007-2013 A OBNOVA PASTORÁCIE MLÁDEŽE V DUCHU NOVEJ EVANJELIZÁCIE

Pastoral plan of the Catholic Church in Slovakia (2007–2013) and the renewal of Pastoral care for youth in the spirit of new Evangelization

Pastorácia mládeže je prioritou Cirkvi

Cirkev sa v dejinách vždy snažila v rámci svojich možností sprevádzať a viesť mladých ľudí na ich ceste dospelovania. Pastorácia mládeže je súčasťou pastoračnej aktivity Cirkvi a podľa Tonelliho ju môžeme definovať ako všetky aktivity, ktoré Cirkev – vedená Duchom Svätým – koná s mladými a pre mladých, aby sa v ich živote uskutočňovala spása, plnosť života a aby mladí ľudia prijali nádej. Pastorácia mládeže je teda uskutočnením, realizovaním Cirkvi medzi mladými ľuďmi v ich podmienkach.¹

Zvlášť pápež Ján Pavol II. vyjadril presvedčenie o dôležitosti pastorácie mládeže v našich časoch, ktoré sa aj stalo ofi-

¹ Porov. TONELLI, R.: *Pastorale giovanile*. In: MIDALI, M. A TONELLI, R.: *Dizionario di pastorale giovanile*. Torino (Leumann): Elle di Ci 1992, s. 737-738

ciálnou líniou v pastoračnom zameraní univerzálnej Cirkvi: „*Pastorácia mládeže je jednou z priorit Cirkvi na prahu tretieho tisícročia*“.² Priorita je určená, hoci zostáva otázne, do akej miery sa toto pápežovo presvedčenie realizuje na národných a diecéznych úrovniach, či sa chápe len ako pranie alebo ako konštatovanie. Úlohou je ešte načrtnúť víziu, ciele krátkodobé a dlhodobé a stanoviť stratégiu.

Ján Pavol II. v exhortácii *Christifideles laici* napísal pamätné dve vety: „*Cirkev má veľa čo povedať mládeži a mládež má veľa čo povedať cirkvi. Tento obojstranný dialóg musí byť úprimný, jasný a odvážny*“.³ Čo to znamená v praxi? Uvedomujeme si, že „*z homogénnej sociálnej skupiny mládež sa stal diverzifikovaný súbor jednotlivcov*...“.⁴

Katolícka cirkev a mladí ľudia na Slovensku

Na začiatku nového tisícročia sa už aj na Slovensku pociťoval – ako v celej západnej a strednej Európe – následkom poklesu pôrodnosti úbytok mladých. V čase prípravy tejto prezentácie sme ešte nemali spracované výsledky Štatistického úradu o cenzuse z roku 2011, preto sa opierame o údaje z roku 2001. Pri sčítaní obyvateľstva žilo v prvej dekáde nového storočia na Slovensku v šiestich diecézách 682 441 mladých ľudí od 15 –

² JÁN PAVOL II.: *List kardinálovi Pironiovi*. In: JAN PAVEL II. hovorí o mládeži. Praha: Sekretariát Sekce pro mládež České Biskupské Konference 2001, s. 13

³ JÁN PAVOL II.: *Christifideles laici*, 46. Posynodálna apoštolská exhortácia O povolání a poslaní laikov v Cirkvi a vo svete. Bratislava: Lúč 1990

⁴ Medzinárodný tím expertov z Direktoriátu pre mládež a šport Rady Európy, spravodajca Dr. A.E. AZZOPARDI: *Mládežnícka politika na Slovensku*, Bratislava 2005, s. 12

29 rokov.⁵ Títo mladí sa pripravovali na svoju budúcnosť v dospelom veku. A nejde iba o číselný faktor: niektoré nedávne udalosti, ako aj každodenná kronika nám hovoria, že toto množstvo mladých, aj keď ich ovláda neistota a strach, alebo zavádza únik do ľahostajnosti a k droge, ba pokúša nihilizmus a násilie, väčšinou predstavuje veľkú silu, ktorá aj uprostred nemalých rizík chce budovať budúcu civilizáciu.

V roku 2010 agentúra IUVENTA robila prieskum o novo vynárajúcich sa potrebách detí na Slovensku s alarmujúcim poznaním, že za toto prvé desaťročie nového storočia sa zhoršilo zázemie v rodinách aj školách ohľadom formovania deti a mládeže. Výraznými negatívami sú najmä: malá angažovanosť rodičov pri výchove detí, nárast agresivity u detí a mladých ľudí. Keďže najmä oni sú užívateľmi nových internetových a mediálnych technológií, ukazuje sa veľa príležitosti a ohrození spôsobenými informačno-komunikačnými technológiami a vplyvom médií. Uponáhľaný štýl života a stály nedostatok času spôsobujú časté napätia vo vzájomných rodinných a medziľudských vzťahoch, čo sa odzrkadľuje aj na zdravotnom stave tejto generácie. Pridáva k tomu aj tlak na výkon a úspešnosť detí od vlastných rodičov, ktorí si neraz kompenzujú vlastné nenaplnenia. Úzko s tým súvisí aj problém trávenia voľného času.⁶

Na prelome tisícročí sme zachytili, že mladí ľudia na Slovensku žijú v prostredí, ktoré je silne poznačené pluralizmom a praktickým materializmom so sprievodným javmi konzumizmu a relativizmu. Ruka v ruku s nimi kráča aj synkretizmus, ktorý stále žiadanej spiritualite dáva nezdravý charakter. Ideológii liberalizmu sú podriadené asi najviac internet a masmé-

⁵ Porov. <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=7059>

⁶ Porov. http://www.iuventa.sk/files/documents/2010novo_vynarajuce_sa_potrebydeti.pdf

diá. Pre mladých ľudí pracuje množstvo neziskových organizácií a občianskych združení, pričom pozitívom je, že prím tu hrajú organizácie s kresťanským zázemím. Ponúkajú množstvo najrozličnejších voľnočasových, ale aj náboženských aktivít a skúseností. V takomto prostredí a ovzduší vyrastá súčasný mladý človek na Slovensku. Rodina už prestala byť miestom odovzdávania viery, aj keď jej jednotliví členovia sa k viere i k Cirkvi hlásia. Mladí rodičia v podstate chcú, aby ich deti boli veriace, ale nechcú ich k tomu aktívne viesť buď preto, že to sami nevedia, lebo často odmietajú spôsoby, ako im odovzdávali vieru ich rodičia.⁷

Fakt ochabovania v odovzdávaní viery a jej nedostatočné uplatňovanie v živote spoločnosti. Napätie medzi tým, čo je kresťanské a životom občianskej spoločnosti je totiž stále čoraz citeľnejšie aj na Slovensku. Pod jeho vplyvom sa mnohí ľudia stávajú prakticky neveriacimi nie na základe vlastného rozhodnutia po dlhej vnútornej námahe, ale preto, lebo „to tak robia všetci“.⁸

Mladý človek má veľa príležitostí na osobnú skúsenosť s vierou, ale musí sa naučiť vyberať. Keďže prechádza štádiom formovania vlastnej osobnosti a preberá vzory, spôsoby správania, konania a uvažovania, ktoré sa mu ponúkajú. Mení sa často podľa charakteru spoločnosti. Z toho vyplýva potreba jasne rozlíšiť vplyvy na mladého človeka, na vonkajšie, potrebné k jeho rastu ku skutočnej zrelosti, ako aj na vnútorné vychádzajúce z psychosociálneho vývoja mladého človeka.

To je cesta: aby mladí evanjelizovali mladých. Ak mladých budú evanjelizovať len starší, je možné, že generačný rozdiel

⁷ Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Súčasný stav a perspektívy pastoraácie mládeže na Slovensku 1998*. Bratislava, str. 5

⁸ PÁPEŽSKÁ RADA PRE KULTÚRU: *Kde je tvoj Boh?* Trnava: Spoločnosť svätého Vojtecha 2005 s. 16

bude zásadnou bariérou, ktorá znemožní hlbšie prijatie viery alebo zo strany mladých vôbec ochotu starších počúvať. Tak sa bude kategória mladých vytrácať zo života farností a diecéz a budú si žiť len sami pre seba, ťažšie sa im bude dozrievať, resp. bude sa predlžovať čas ich duchovnej nedospelosti. Táto – podľa Kvaternika – tzv. getoizácia sa môže stať potom negatívnym symbolom a biľagom, ktorého sa budú ťažko zbavovať.⁹

Tvorba pastoračných plánov na Slovensku.

Najdôležitejšími dokumentami pre pastoračiu mládeže na Slovensku po roku 1989 - po tzv. „nežnej revolúcii“, kde zvlášť akademická mládež tiež zohrala významnú úlohu - sa ukazujú dva významné pastoračné plány Konferencie biskupov Slovenska: prvý na roky 2001-2006 a najmä druhý pastoračný plán na roky 2007-2013.

V jubilejnom roku 2000 diecézni biskupi na Slovensku, po vzbudení apoštolským listom pápeža Jána Pavla II. *Novo millennio ineunte*,¹⁰ sa rozhodli načrtnúť etapy budúcej cesty pastoračnej a evanjelizačnej činnosti vo svojich diecézach a po spoločných konzultáciách ich uviesť do súladu s plánmi susedných diecéz. Následne predložili celej Cirkvi na Slovensku *Pastoračný a evanjelizačný plán na roky 2001–2006*.¹¹ Hoci sa pri jeho realizovaní prejavila ešte malá pripravenosť kráčať

⁹ Porov. KVATERNIK, P. (ed.): *Mladina – pot Cerkve*. Ljubljana: Družina 2005, s. 53-55

¹⁰ JÁN PAVOL II.: *Novo millennio ineunte*, apoštolský list *Na začiatku nového tisícročia*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha 2001

¹¹ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný a evanjelizačný plán 2001–2006*. Bratislava: KBS 2001

systematickou cestou spoločného plánovania pastoračnej činnosti, jeho výzvy sa stali inšpiráciou pre vznik mnohých nových pastoračných iniciatív v jednotlivých diecézach a farnosťach.

Pri hodnotení tohto prvého pastoračného plánu na národnej úrovni sa jasne ukázala potreba i ochota pokračovať na tejto ceste, ktoré vo svojom príhovore biskupom Slovenska na návšteve *ad limina apostolorum* v Ríme vyzdvihol i Svätý Otec Benedikt XVI., pričom poukázal na aktuálnu nábožensko-kultúrnu situáciu na Slovensku a z nej vyplývajúce meniace sa pastoračné potreby. Okrem iného povzbudil biskupov, aby veľkú starostlivosť venovali pastorácii mladých na obidvoch úrovniach školskej i farskej, ktoré sú veľmi užitočné pre budúcnosť nových generácií.¹²

Pastoračný a evanjelizačný plán na roky 2001-2006¹³ veľmi trefne pomenoval situáciu v oblasti pastorácie mládeže na Slovensku na prelome tisícročí. Vyznieva síce mierne negatívne (zabudlo sa viac vyzdvihnúť pozitívne skutočnosti), ale hovorí o tom, že viacerým spoločenstvám mládeže chýba evanjelizačný rozmer, zmysel pre službu a ochota spolupracovať. Problémy sú pomenované kľúčovo a sú naozaj vážne z hľadiska rozvoja života Cirkvi. Ciele sú stanovené strategicky: ponúkať integrálnu formáciu mladým ľuďom, aby boli nielen objektom pastorácie, ale subjektom a sami boli angažovaní.

¹² BENEDIKT XVI.: *List slovenským biskupom* na „ad limina apostolorum“ dňa 15. júna 2007

¹³ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný a evanjelizačný plán 2001–2006*. Bratislava: KBS 2001

Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku 2007-2013¹⁴ nadväzuje na predchádzajúci Pastoračný a evanjelizačný plán a ako dôležitá pastoračná skupina je zdôraznená mládež.¹⁵

Odporúča aplikovať diferencovaný prístup „podľa vekových stupňov a celkom prispôsobenú rozdielnym životným situáciám“ mladých ľudí:¹⁶

- pre tých, ktorí sú spolupracovníkmi kňaza vo farnosti treba ponúkať sprevádzanie a individuálne vedenie,
- pre tých, ktorí sú pravidelní účastníci bohoslužieb a prijímajú sviatosti, ale sa neangažujú v živote miestenej Cirkvi, tým treba ponúkať katechézu na prehĺbenie,
- pre tých, ktorí z rozličných dôvodov len sporadicky kontaktujú Cirkev, ale cítia sa byť veriacimi, treba ponúkať evanjelizačné programy, aby dospeli k osobnej viere,
- pre tých, ktorí sa nehlásia k Cirkvi a deklarujú sa ako ateisti alebo agnosticci, tým by sme mali ponúkať predevanjelizačné programy so všeobecne ľudskými témami, aby sme sa s nimi stretali na platforme „face to face“, ako človek s človekom.

Hoci sa mladí ľudia hlásia k viere, ustavične dostávajú impulzy od prostredia a spoločnosti, ktoré ich odvádzajú od kresťanstva. Obec ani farnosť v súčasnosti totiž už nie je kresťanským spoločenstvom.¹⁷

¹⁴ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku 2007- 2013*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha 2007

¹⁵ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku 2007- 2013*, s. 43-50

¹⁶ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku 2007- 2013*, s. 17

¹⁷ Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku 2007- 2013*, s. 47-49

Významné jubileum – (863-2013)

Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku pre roky 2007-2013 sa odvoláva na misiu svätých bratov zo Solúna Konštantína-Cyrila a Metoda, ktorí prišli medzi Slovanov na Veľkú Moravu v roku 863.¹⁸

Tento príbeh, spred 1150 rokov, dával vždy v dejinách nášmu národu vnútornú silu, odvahu a jednotu, ale aj hrdosť v dvoch základných líniách: v línii duchovno-cirkevnej a línii spoločensko-kultúrnej. Obe tieto línie sa v ich príbehu spájajú a vytvárajú neopakovateľný celok, ktorý dokáže inšpirovať aj dnes, tým že definuje základné orientačné body, ale zostáva otvorený vanutiu Ducha Svätého.

S príbehom svätých solúnskych bratov Cyrila a Metoda nachádzame mnohé paralely so súčasnou situáciou Cirkvi na Slovensku. Poznáme evanjelium, ale potrebujeme dynamizmus novej evanjelizácie, máme rozvetvené cirkevné štruktúry, ale potrebujeme väčší zápal, hlásame Kristovo poslanstvo, ale mali by sme ho hlásať tak, aby nám obyčajní ľudia naozaj rozumeli a prijímali ho. Potrebujeme sa naučiť odovzdávať Kristovo evanjelium novým generáciám a vychovávať si svojich nástupcov. Potrebujeme, aby inkulturácia evanjelia dosiahla kvalitatívne nový stupeň.

Pastoračné projekty

Predevanjelizačné a evanjelizačné podujatia, formácia animátorov a sprevádzanie by mali tvoriť základ pastoračnej starostlivosti Katolíckej Cirkvi na Slovensku pre mladých.

¹⁸ JÁN PAVOL II.: *Slavorum apostoli*, 5. Encyklika na pamiatku evanjelizačného diela svätého Cyrila a Metoda po jedenástich storočiach. Rím: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda 1988

Medzi zásadné projekty Pastoračného plánu Katolíckej Cirkvi 2007-2013 patrí skvalitnenie formácie mladých lídrov prostredníctvom animátorských škôl na Slovensku a rozšírená ponuka modelov príprav na prijatie sviatosti birmovania.

Pastoračný program Zodpovedná mládež „je zameraný na posilnenie a podporu systematických aktivít v rámci pastorácie mládeže, ktoré už existujú. Zámerom je viesť mladých k väčšej zodpovednosti za seba, za druhých a za svoje okolie.”¹⁹

Pastoračný plán predpokladá v prvej etape realizáciu dvoch konkrétnych projektov:

- Projekt “Formácia lídrov mládežníckych spoločenstiev” chce pomôcť riešiť integrálnu prípravu mladých ľudí, ktorí sa rozhodnú pomáhať ako animátori (dobrovoľníci) pri formovaní ďalších mladých vo farnosti. Uvažoval, že každá diecéza bude formovať svojich animátorov prostredníctvom animátorskej školy. Predpokladá to vyčleneného kňaza a tím spolupracovníkov, ktorí budú spoločne túto formáciu zabezpečovať a realizovať (napr. aj v spolupráci s inými diecézami).
- Projekt „Za dobrú radu“ je viacgeneračným sociálnym projektom. Základná myšlienka projektu je, že mladí ľudia ako dobrovoľníci prichádzajú k seniorom, pomôžu im v domácnosti v rozsahu a oblasti, ktorú určia seniori. Odmenou sú im dobré rady do života od seniorov, ktoré si zapíšu ako výsledok dialógu generácií. Projekt rozvíja dobré vzťahy, dobrovoľníctvo, zodpovednosť, dialóg.

Druhá etapa predpokladá zosystematizovanie krokov zameraných na prácu s mládežou a “zriadenie diecéznych centier pre mládež, kde budú pôsobiť kňazi vyčlenení pre túto prácu. Centrá pre mládež majú napomáhať farnostiam a spoločenstvám

¹⁹ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku 2007- 2013*, s. 63

vychovávať zodpovedných lídrov a ponúkať akcie a podujatia na dekanátnej a diecéznej úrovni.²⁰

Pastoračný plán spomína, že aj napriek rastúcemu sekularizmu je v našich farnostiach stále prítomných mnoho veriacich, ktorí v kresťanskej iniciácii už zažili osobné stretnutie s Ježišom a túžia spolu so svojimi duchovnými pastiermi prehlbovať svoj vzťah so živým Bohom. Tých, ktorí dospeli od zachovávania náboženských praktík k osobnej viere a zatúžili po jej plnosti a živote z nej, je potrebné zaradiť do farností cez malé spoločenstvá, ktoré sa pravidelne stretávajú.

Vysoké percento mladých ľudí na Slovensku chodí na vyučovanie náboženstva na základných a stredných školách. Mnohí sú týždennými účastníkmi nedeľných svätých omší, ročne pristupuje k sviatostiam veľké množstvo mladých ľudí (či už k sviatosti zmierenia alebo k eucharistii, rovnako tak aj k sviatosti birmovania).

Väčšina sobášov je uzatváraná v kostole za asistencie Cirkevi. To všetko sú príležitosti, pri ktorých sa Cirkev snaží osloviť súčasného mladého človeka nielen ako člena davu a masy, ale konkrétneho jednotlivca.

Samozrejme, že môžeme, ba naliehavo musíme diskutovať o kvalite prípravy k sviatostiam, o svedectve a stupni náročnosti, aby sme neasistovali pri formálnych deklaráciách zakladajúcich sa nie na osobnej viere, ale na kultúrno-folklórnych tradíciách rodín. Je to priestor nielen pre diskusiu na úrovni farností, dekanátov a kňazských rekolekcií, ale aj skúsených mládežníckych vodcov a samotnej mládeže. Je to príležitosť pre vznik osobitných špecializovaných pastoračných tímov, príležitosť pre medziodborovú spoluprácu (napr. medzi teoló-

²⁰ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku 2007- 2013*, s. 63-64

giou a psychológiou) alebo vznik nových štruktúr (napr. poradenstvo, inštitút vzdelávania, formačný dom a pod.).²¹

Uvedomujeme si, že kňaz zohráva kľúčovú úlohu pri vytváraní živého spoločenstva alebo viacerých spoločenstiev vo farnosti. Má tiež veľký podiel na ďalšom duchovnom sprevádzaní tých, ktorí sa už zapájajú do apoštolátu a do budovania vzťahov medzi sebou navzájom. Takto prirodzene vytvárané skupiny by mali postupne dozrievať, aby sa stali otvorenými spoločenstvami pri evanjelizácii a uvádzaní do kresťanského života. Sprevádzanie a formácia angažovaných veriacich sú zamerané zvlášť na pomoc pri pastoračii nepraktizujúcich a neveriacich v svetском prostredí zamestnania, miestnej a regionálnej správy a politiky, kultúry, športu najskôr pomocou svedectva bez slov, skutkami lásky v rámci každodenných kontaktov a následne aj pomocou slova, osobnou evanjelizáciou.²²

Animátorské školy

Keďže potreby formovania a vzdelávania prekračujú možnosti jednotlivých farností, vznikajú formačné a vzdelávacie programy na úrovni diecéz alebo celoslovenské. Jednou z tých foriem sú aj sú aj diecézne animátorské školy, ktoré súčasne naplňajú aj realizovanie pastoračného plánu.

Animátorská škola chce ponúknuť mladému človeku správne kritériá pre jeho životné rozhodovania. Môže oživiť a iniciovať nové aktivity pre integrálnu formáciu mladých ľudí, veď dnes sa stále častejšie stretávame s ľuďmi, ktorým chýba rodin-

²¹ Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku 2007- 2013*, s. 11-13

²² Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku 2007- 2013*, s. 23

ná výchova, základ prirodzenej ľudskosti. Animátorská škola chce ponúknuť atmosféru rodiny a aspoň sčasti riešiť problém absencie rodinnej výchovy.

Prvou cieľovou skupinou sú mladí ľudia od 17 do 35 rokov, ktorí túžia pracovať s mládežou a chcú napredovať a duchovne rásť aj v osobnom živote. Druhou cieľovou skupinou je mládež od 13 do 25 rokov, ktorú chceme zasiahnuť prostredníctvom absolventov animátorských škôl.²³

Skúsenosť ukazuje, že aj v pastorácii mládeže je nevyhnutné hľadať nové formy, takými sú napr.: zapojenie pantomímy, hudby, svedectiev a krátkych, výstižných katechéz, skúsenosti z víkendových pobytov a jedno-dvojtyždňových rekolekcií pre mládež ukazujú veľké možnosti osloviť aj dnešnú mládež.

Počas víkendov a dlhších pobytov je cieľom existenciálna skúsenosť kresťanských hodnôt prenesených do bežného života. Tieto pobyty sú účinné pri ľudskej, kresťanskej a duchovnej formácii a zároveň vychovávajú ku konkrétnej službe iným. V súčasnosti sa ukazuje hlad mladých ľudí po pravých kresťanských hodnotách a túžba tvoriť kresťanské spoločenstvá – mládež konkrétne odpovedá na ponúkané hodnoty a je oslovená kresťanskými ideálmi.²⁴

Táto škola dáva dôraz na formáciu, na učeníctvo, na konkrétne rozhodnutia viery a systematicky sa snaží uvádzať do základov kresťanského života podľa vzoru katechumenátnej formácie.²⁵

Formácia v prebieha v troch základných rovinách:

²³ Porov. PAVOL VI.: *Evangelii nuntiandi*, 73. Apoštolská exhortácia o ohlasovaní evanjelia v dnešnom svete (8. decembra 1975) Trnava: Spolok sv. Vojtecha 1999

²⁴ Porov. PAVOL VI.: *Evangelii nuntiandi*, 22.

²⁵ Porov. PAVOL VI.: *Evangelii nuntiandi*, 44

- v rozmere ľudskej formácie sa kladie dôraz na komunikáciu, sebazpoznávanie a seba prijatie;
- v duchovnej rovine sa prehĺbujú základy kresťanského života, modlitby, liturgie a spoznávanie Sv. Písma, ako aj osobné prijatie evanjelia;
- v metodologickej rovine, kde ide o formy a metódy ako pracovať s dnešnou mládežou.

Na Slovensku takmer každá katolícka diecéza poskytuje formáciu mladých v animátorskej škole,²⁶ aby si osvojili komunikačné zručnosti a boli spôsobilí na vedenie malého spoločenstva, nehovoriac o saleziánoch, ktorým je tento typ formácie mládežníckych lídrov najvlastnejší.²⁷

Cieľom animátorských škôl je existencionálna skúsenosť kresťanských hodnôt prenesených do bežného života. Sústreďujú sa na systematickú formáciu animátorov poriadaním pravidelných školení vedúcich, počas ktorých získavajú základné zručnosti, vedomosti a schopnosti pre prácu s mládežou.

Novinkou od roku 2011 je Líderská animátorská škola určená pre absolventov diecéznych animátorských škôl, vedúcich spoločenstiev a ľudí v rôznych funkciách vo farnosti či spoločenstve, ktoré vyžadujú líderské zručnosti.²⁸

²⁶ Animátorské školy prebiehajú v Bratislave, Trnave, Nitre, Žiline, Španej Doline, Važci, Prešove a Juskovej Voli. V roku 2011 sa k nim pridala Godzone school v Sliachi a Maďarská animátorská škola v Sikeničke.

²⁷ Porov. <http://www.domka.sk/o-domke/predstavenie-domky/zakladne-dokumenty/index>

²⁸ Porov. Výročná správa ZKSM 2011 – textová časť: *Vzdelávanie*

Pastorácia mládeže ako symbol pastoračnej starostlivosti Cirkvi o súčasného človeka

Katolícka cirkev na Slovensku ponúka niekoľko aktivít v oblasti pastorácie mládeže, ktoré pramena z našej skúsenosti viery a sú jedinečné v európskom priestore:

- Modlitby mladých za mladých (od Turíc po slávnosť Najsvätejšej Trojice) sa mladí ľudia modlia navzájom za seba v spoločenstvách alebo vo farnostiach, aby sa dobre pripravili do života a na svoje povolanie
- V rámci Týždňa Cirkvi pre mládež (každoročne okolo 17. novembra) sa konajú stretnutia vysokoškolskej katolíckej mládeže – AKADEM. Sú to víkendové dni okolo 17. novembra, ktorý sa u nás celoštátne slávi ako deň boja za slobodu a demokraciu.²⁹ Prvé podujatie sa uskutočnilo na jeseň v roku 1992 na mariánskom pútnickom mieste na Starých Horách pri Banskej Bystrici. Prvých desať ročníkov sa

²⁹ Historický kontext súvisí so 17. novembrom 1939 kedy nacisti uzavreli české vysoké školy a množstvo študentov bolo deportovaných do koncentračných táborov. O dva roky neskôr v Londýne vyhlásili 17. november ako Medzinárodný deň študentstva. Dvadsať rokov po vpáde komunistických vojsk Varšavskej zmluvy (Sovietsky zväz a satelity) do Česko-Slovenska (21. august 1968) sa ekonomická, politická a sociálna situácia komunistického Česko-Slovenska stávala neznesiteľnou. Nesloboda, strnulosť a všeobecný nedostatok, spolu s pocitom, že ľudia žijú vo vnútri koncentračného tábora (ostnaté drôty, psy, vojaci so samopalmi na hraniciach) dozreli do spontánnych prejavov a manifestácií. Jedna z prvých na Slovensku bola 25. marca 1988 sviečková demonštrácia v Bratislave, ktorú bezpečnosť brutálne rozohnala. Obrovské demonštrácie študentov už v januári 1989 (Palachov týždeň v Prahe) ale už dávali tušiť, že komunistický režim sa rúca, a nepodporuje ho už nikto. 17. november 1989 bezprostredne súvisí s tzv. „nežnou alebo zamatovou revolúciou“ v Česko-Slovensku.

uskutočnilo v Banskej Bystrici a od roku 2002 sa konajú na pôde Katolíckej univerzity v Ružomberku.³⁰

Každý by rád videl okamžité rukolapné výsledky, ale takých sa v pastorácii, a najmä v pastorácii mládeže, ťažko dočká z večera do rána. Potrebná je trpezlivosť, veľa trpezlivosti. Ján Pavol II. to vyjadruje slovami: „Skutočné plody stretnutí mladých sa nedajú vyčíslit' štatisticky, ale jedine skutkami lásky a spravodlivosti, každodennou vernosťou, ktorá je taká cenná, hoci niekedy málo viditeľná.“³¹

Sme presvedčení, že mladý človek na Slovensku má čoraz viac príležitostí k osobnej skúsenosti s vierou, ale musí sa naučiť vyberať. „Mladí hľadajú Boha, hľadajú zmysel života, hľadajú definitívne odpovede: „čo mám robiť, aby som bol dedičom večného života?“ (Lk 10,25). V tomto hľadaní nemôžu nestretnúť Cirkev. Ani Cirkev nemôže nestretnúť mladých. Len treba, aby Cirkev mala hlboké pochopenie pre to, čo je mladosť, aký význam má pre mladého človeka.“³² Správne zacielenie pastorácie mládeže znamená primeraným spôsobom sa priblížiť k mladému človeku, komunikovať s ním jazykom, ktorému rozumie, viac svedčiť než hovoriť a nechať mu priesťtor na vlastný výber.“³³

³⁰ Porov. www.akadem.sk

³¹ *Posolstvo Jána Pavla II. pri príležitosti XVI. svetového dňa mládeže, I (2001)*. In: www.rcc.sk/viewtext.php3?d=dokumenty/dok_papezov/Jan_Pavol_II/posolstva/20001668&n=20001668

³² JÁN PAVOL II.: *Prekročiť prah nádeje*, s. 122

³³ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku 2007- 2013*, s. 43-44

Pastoračná ponuka Katolíckej Cirkvi na Slovensku mladým ľuďom

Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže (ZKSM) je občianskym združením, ktoré má bohatú históriu a skúsenosti v práci s mládežou, zameranou na plnohodnotné využitie voľného času mladých ľudí. Medzi aktivity ZKSM patrí množstvo krátkodobých, dlhodobých, ako aj pravidelných, systematicky organizovaných podujatí pre mládež (spoločenské, vzdelávacie, kultúrne, charitatívne, duchovné, športové) v rámci jednotlivých regiónov, ako aj na celoslovenskej a medzinárodnej úrovni. Medzi konkrétne projekty združenia patria okrem iného: pravidelné mládežnícke tábory na záchranu historických pamiatok „Katarínka“, „Dubova Colonorum“; jazykové tábory pre mladých „Anem“ – anglické a nemecké, pešia púť Muráň – Levoča, kurz Alfa, H2O.³⁴

ZKSM je partnerom pre projekty: Godzone, Tvoja vec, YES, WE CAN..., Akadem, Cyrilometodská cyklopúť do Nitry, dobrovoľnícke projekty: Šanca pre všetkých (Nížkoprahové centrum v rómskej osade v Krížovej Vsi), 72 hodín bez kompromisu... Počas celého roka – najmä však cez letné mesiace – je Slovensko posiate rôznymi gospelovými festivalmi (Voľnosť na Nevoľnom, Hajdukfest, Campfest, Lumen...), na ktorých sa mladí ľudia radi zúčastňujú.

ZKSM bolo spoluorganizátorom konferencií Nové víno, 7 vrchov, podieľa sa na administratíve a akreditácii diecéznych animátorských škôl, Líderskej animátorskej školy a Škole animátorského sprevádzania, na vydávaní publikácií, časopisov (Nahlas), pripravuje internetové stránky (www.Animator.sk),

³⁴ Porov. Výročná správa ZKSM 2011 – textová časť

ktoré sú okrem zdroja informácií aj vhodným a bezpečným prostriedkom na formáciu a osobnostný rast mladých ľudí.³⁵

eRko – Hnutie kresťanských spoločenstiev detí

Je detská organizácia s celoslovenskou pôsobnosťou. Mladí ľudia – dobrovoľníci z viac ako 250 obcí sa vo svojom voľnom čase pravidelne venujú deťom. Prežívajú s nimi radosti a starosti všedných dní na strekách, výletoch, táboroch a rozličných iných podujatiach. eRko je zaregistrované na Ministerstve vnútra SR ako občianske združenie od roku 1990. Združuje viac ako 8300 členov.

eRko pripravuje *spolu s deťmi*: pravidelné stretnutia v malých skupinkách – spoločenstvách, kde sa rozprávajú, hrajú a hľadajú odpovede na otázky, ktoré trápia deti (aj dospelých), výlety, tábory, karnevaly, dni radosti, aktivity spojené s ročnou témou.

Spolu s vedúcimi ponúkajú kurzy, workshopy, semináre, metodické príručky pre pomoc pri práci s deťmi.

eRko organizuje alebo spoluorganizuje podujatia a projekty: Dobrá novina, Misijná púť detí v Rajeckej Lesnej, Vypni telku, zapni seba – týždenné obmedzovanie TV, počítača a internetu a zameranie na tvorivo prežitý voľný čas, Detský čin pomoci, Kurzy pre animátorov malých spoločenstiev detí (Začíname, základné kurzy, O táboroch, Farbičky – čarbičky a i.), Deň počatého dieťaťa. eRko vydáva publikácie, časopisy (Rebrík, Lusk, TIK TAK blok) a metodické materiály.³⁶

³⁵ Porov. : http://zksm.sk/images/stories/vyročne_spravy/VS_2010-WEB.pdf. <http://mojakomunita.sk/web/zksm/dokumenty>

³⁶ Porov. <http://www.erko.sk/o-erku/vyročne-spravy/>

Iné medzinárodné pastoračné ponuky a príležitosti

Svetové dni mládeže (SDM) tvoria osobitnú kapitolu v oblasti pastorácie mládeže. G. Weigel zaujímavým spôsobom komentuje vývoj Svetových dní mládeže. Vzťahy Jána Pavla II. s mladými ľuďmi začali v tej fáze jeho pontifikátu, ktorej sa hovorilo „superhviezda Ján Pavol“. Bral mladých vážne ako osobnosti a dával im najavo, že vidí, ako zápasia o zmysel svojho života. Keď s nimi hovoril, neuberal nič z kresťanského poslania, ktoré on sám naplno žil a keďže žiadna svetová osobnosť nevyzývala mladých ľudí, aby sa naučili niesť ťažké veci a obetovať sa, uhasil smäd mladých ľudí po hrdinstve a spojil ho s ľudským hľadaním Boha. Bol to účinný spôsob evanjelizácie.³⁷

Ján Pavol II. napísal, že to boli samotní mladí ľudia, ktorí ich vytvorili. Keď sa s nimi stretávam, predovšetkým čakám na to, čo mi budú chcieť povedať o sebe, o svojej spoločnosti, o svojej Cirkvi. A stále im pripomínam: „Vôbec nie je dôležité to, čo vám ja poviem – dôležité je to, čo mi poviete vy. Nemusíte mi to povedať slovami, ale poviete mi to svojou prítomnosťou, svojím spevom, azda aj tancom, svojimi predstaveniami, dokonca svojím nadšením“.³⁸

Skúsenosť, ktorú získajú mladí ľudia v priebehu niekoľkých dní púte do cudzej krajiny, je neopakovateľná. Je to skúsenosť kultúrno-spoločenská, ale najmä skúsenosť duchovná, kresťanská a cirkevná. Dáva mladému človeku príležitosť zažiť Katolícku cirkev ako univerzálnu, ako Cirkev, ktorá má veľa podôb a uskutočňuje sa v rozličných kultúrach. Dôraz je položený na

³⁷ Porov. WEIGEL, G.: *Svědék naděje*. Životopis papeže Jana Pavla II. Praha: Práh 2000, s. 491

³⁸ JÁN PAVOL II.: *Prekročiť prah nádeje*. Bratislava: Nové mesto a Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda 1995, s. 121

katechézy dávané biskupmi prítomných krajín, na sväté omše spojené s príležitosťou pristúpiť k sviatosti zmierenia, na sociálne aktivity v diecézach a farnostiach, na piatkovú spoločnú krížovú cestu, na rôzne sprievodne kultúrne programy, ale najmä na stretnutie so Svätým otcom počas večernej sobotnej vigílie a nedeľnou slávnostnou Eucharistiou, ktorou Svetové dni mládeže vrcholia.

Na palube lietadla do Madridu sa novinári pýtali Svätého otca Benedikta XVI. na význam Svetových dní mládeže pre pastoračnú stratégiu Katolíckej Cirkvi v treťom tisícročí. Odpovedal, že sú to veľké stretnutia mladých a celého sveta s Ježišom Kristom. Sú znamením a súčasťou dlhodobého procesu veľkej cesty, sú prílivom svetla, zviditeľňujú vo svete vieru a Božiu prítomnosť. Ich príprava vychádza z cesty kríža, ktorý putuje po rôznych krajinách a spája mladých v znamení kríža a v prekrásnom znamení Panny Márie. Svetové dni mládeže vytvárajú priateľstvá, otvárajú hranice a dávajú poznať, že je krásne byť s Bohom, že Boh je s nami. Napokon dodal, že chce v tejto veľkej myšlienke blahoslaveného Jána Pavla II. pokračovať, lebo sú začiatkom univerzálneho uvažovania a spoločnej zodpovednosti, aby Božie semeno mohlo v tichosti rásť, hoci o tom štatistiky nehovoria, sú začiatkom priateľstva s Bohom a s ľuďmi.³⁹

Nová evanjelizácia úzko spojená s mládežou

Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku 2007-2013 prináša novosť pastoračného prístupu v proporčnom rozložení pastoračných síl, aby formácia na apoštolát ako aj prvé ohlaso-

³⁹ Porov. *Pevne se držte víry*. Benedikt XVI. s mládeží v Madridu. Praha: Paulínky 2011, s. 129-131

vane v duchu novej evanjelizácie našli popri katechéze a prehlbovaní sa vo viere náležité miesto v rôznych oblastiach života. Musíme hľadať nové cesty, spôsoby a výrazové prostriedky pre odovzdávanie radosti z evanjelia. Je to čin, ktorý vyžaduje odvahu.

Pojem „nová evanjelizácia“ použil po prvý krát pápež Ján Pavol II. počas svojej apoštolskej cesty do Poľska v roku 1979.⁴⁰ Nejedná sa o nejaké „nové evanjelium“, ani o „opakovanie minulosti“. Nie je to ani obnovenie niečoho, čo zlyhalo.

Mons. Nikola Eterović, generálny sekretár Synody biskupov v jednom rozhovore povedal, že Nová evanjelizácia súvisí s Druhým vatikánskym koncilom v zmysle spoločného zámeru ako prezentovať súčasnému človeku evanjelium, ktoré je stále to isté – včera, dnes i zajtra – iným spôsobom, bližším súčasnej kultúre, človeku sekularizovanému. Je odpoveďou na dnešné potreby jednotlivcov ako i celých národov, na nové prejavy kultúry, ktorá hovorí o našej identite. Nová evanjelizácia je prostriedkom, ktorým Cirkev reaguje na nové výzvy súčasného sveta. Nie je bremenom, ale liekom, ktorý dá novú radosť a oslobodzuje z väzenia vlastného strachu. Kresťania nemôžu uchovávať slová večného života len pre seba, pretože ich adresámi sú všetci ľudia. Každý človek našej doby, či o tom vie alebo nie, potrebuje túto zvesť.⁴¹

⁴⁰ Porov. JÁN PAVOL II.: *Homília v kostole Svätého Kríža* (Mogila, Poľsko, 9. júna 1979), č. 1. In: *AAS* 71 (1979), s. 865: „Kde je vztýčený kríž, tam je vztýčené znamenie, že toto miesto zasiahla radostná zvesť o tom, že človek je spasený láskou. [...] Práve v dobe, kedy sme slávili milénium, bol neďaleko odtiaľto vztýčený nový drevený kríž. Stal sa pre nás znamením, že na prahu nového tisícročia, v nových časoch a nových životných podmienkach, sa znovu hlása evanjelium. Začala nová evanjelizácia, nové hlásanie, hoci v skutočnosti ide stále o to isté.“

⁴¹ Porov. <http://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20120620018>

Adresátmi „novej evanjelizácie“ sú tí, ktorí sa v mnohých tradične kresťanských krajinách odcudzili Cirkvi, ako aj tí, ktorí žijú v nedávno evanjelizovaných krajinách. Sú síce pokrstení, ale neprijali evanjelium tak, aby do hĺbky premenilo ich život a spoločnosť. Na západe je kresťanská viera narušená karikatúrou a stereotypom. Život sa v nich prežíva, akoby Boh neexistoval a súčasnosť, plná zmien, vedie k strate referenčných bodov. Takýto životný štýl vedie človeka k prežívaniu len momentálnej situácie a sťažuje vnímanie a odovzdávanie hodnôt. V tejto súvislosti sú kresťania vnímaní ako podozriví a rastie počet kritických otázok ohľadne Cirkvi. Nová evanjelizácia je výzvou pre Európu, ale nielen to. Je výzvou pozitívnou, pretože pre národy a osoby, ktoré sa v minulosti stretli s Kristom, znamená možnosť nanovo spoznať Cirkev, aby ju vnímali ako nevyhnutnosť, najmä v kontexte krízy a dezorientácie, ktoré prežívame.⁴²

Rektor Lateránskej univerzity Mons. Dal Covolo na otázku, prečo sme dnes svedkami odklonu mladých ľudí od viery, odpovedal: „Myslím si, že je to kultúrny fakt, spojený so skúsenosťami, ktorým sa týmto mladým dostáva v rodinách, ktoré sa viac nespájajú s kresťanským poslanstvom. Nehovoriac o škole, ktorá riskuje nebyť viac vzdelávacím prostredím a príkladom, ktorým by mala byť, a potom je to politický svet... Na druhej strane dnes existujú skupiny mladých, ktorí sú svedkami viac než akékoľvek historické udalosti. Ale stále ešte hovorím o menšine.”

Ešte pripomenul slová Benedikta XVI., že túžba po Bohu je ukrytá v srdci človeka: „Mladý človek nemôže Boha nehladať:

⁴² Porov. <http://www.areopag.cz/content/pripravny-material-lineamenta-k-synode-o-nove-evangelizaci-k-dispozici-v-cestine>: SYNODA BISKUPU: *Lineamenta o Nové evangelizaci pro předávání křesťanské víry*. XIII. řádné generální shromáždění Řím 2012. (Vatikán, 2.2.2011)

možno nevie, ako ho hľadať, zmýli si cieľ, ale táto túžba je zapísaná v jeho srdci. Našou úlohou, naším záväzkom by malo byť zachytenie tejto otázky o pravde a zmysle života, ktorá prebýva v srdciach mladých.⁴³

Pápež Ján Pavol II. začal dialógy s mládežou a Benedikt XVI. v nich pokračuje. Aj on často upriamuje pozornosť na mladých, ktorí sú „nádejou a budúcnosťou Cirkvi vo svete“, pričom zdôrazňuje úlohu katolíckej výchovy. Tá je podľa neho obdivuhodná a často namáhavá, ale umožňuje mladým „asimilovať ľudské a kresťanské hodnoty“ a inklinovať k láske, k pravde a kráse.

Mladí ľudia – podľa Pastoračného plánu – predstavujú mimoriadne veľkú výzvu pre budúcnosť Cirkvi na Slovensku. Katolícka cirkev sa na prelome tisícročí tiež učí od mladých, aby s odvahou kráčala do budúcnosti, ktorá nás všetkých očakáva. V mladých nachádza obraz a spomienku na oblažujúcu mladosť, ktorou Kristov Duch Cirkve stále obohacuje. A preto mladí ľudia musia byť neustále povzbudzovaní, aby sa sami stali aktívnymi subjektmi a protagonistami evanjelizácie.⁴⁴

Pamätnými zostanú slová blahoslaveného pápeža Jána Pavla II. adresované mladým: „Aj v našej generácii na konci 2. tisícročia po Kristu Cirkve vidí seba samu v mládeži“.⁴⁵

Cirkev chce pomáhať mladým pri ich objavovaní cesty k živému Bohu v Ježišovi Kristovi. Ale v prvom rade chce Cirkve pomáhať mladému človeku v jeho zápase o podobu jeho povolania byť človekom.⁴⁶

⁴³ Porov. <http://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20121010031>

⁴⁴ Porov. JÁN PAVOL II.: *Christifideles laici*, 46

⁴⁵ Porov. JÁN PAVOL II.: *Parati semper*. Apoštolský list k medzinárodnému Roku mládeže, 15: AAS 77 (1985), 620-621

⁴⁶ Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku 2007- 2013*, s. 50

Streszczenie

Už blahoslavený pápež Ján Pavol II. vyjadril presvedčenie o dôležitosti pastorácie mládeže v našich časoch slovami: „Pastorácia mládeže je jednou z priorít Cirkvi na prahu tretieho tisícročia“. Cirkev chce aj 21. storočí pomáhať mladým ľuďom pri ich objavovaní cesty k živému Bohu v Ježišovi Kristovi. Chce pomáhať mladému človekovi v jeho zápase o podobu jeho povolania byť človekom.

Pastorácia mládeže je zacielenie, ako sa primeraným spôsobom priblížiť k mladému človeku, komunikovať s ním jazykom, ktorému rozumie, dodávať mu odvahu viac svedčiť ako hovoriť a nechať mu priestor na vlastný výber. Musí reflektovať nové podmienky a situáciu mladého človeka, preto musí byť realizovaná v duchu novej evanjelizácie, so zreteľom na prostredia, v ktorých sa mladý človek nachádza pri rešpektovaní diferencovaného prístupu a personalizovanej pastorácie. Ide hlavne o vytváranie vzťahov, čo v sebe zahŕňa prijatie, počúvanie, katechézu, mystagógiu, sprevádzanie. Metódy evanjelizácie sú závislé od prostredia, v ktorom sa hlásanie evanjelia uskutočňuje.

Konferencia biskupov Slovenska pri tvorbe Pastoračného plánu Katolíckej Cirkvi na Slovensku pre roky 2007-2013 vnímala mládež ako veľmi dôležitú pastoračnú skupinu z fundamentálneho dôvodu: sú nádejou spoločnosti, ale rovnako sú nádejou aj Cirkvi. Majú prebrať štafetový kolík po svojich rodičoch. Na túto úlohu a poslanie sa dlhodobo a zodpovedne pripravujú aj vďaka mnohým voľnočasovým aktivitám kresťanských občianskych združení a iných kresťanských inštitúcií v oblasti tretieho sektora. Preto mladí ľudia musia byť neustále povzbudzovaní, aby sa sami stali aktívnymi subjektami a protagonistami evanjelizácie. Mladí ľudia na Slovensku žijú v prostredí pluralitnej kultúry a sekularizovanej doby so všetkými

pozitívami ako aj negatívami. Mnohé kresťanské rodiny už neplnia funkciu odovzdávania viery a uvádzania do kresťanského života. Zvlášť mladí ľudia, aj keď sa hlásia k viere, ustavične dostávajú impulzy, ktoré ich odvádzajú od kresťanstva. Preto v rámci pastoračného programu Zodpovedná mládež boli zvolené projekty na formovanie lídrov mládežníckych spoločenskí a viacgeneračný trochu aj sociálny projekt za dobrú radu. Keďže Pastoračný plán Katolíckej Cirkvi na Slovensku sa nachádza už v tretej etape, možno v spätnom pohľade zčasti zhodnotiť plánované pastoračné projekty.